

Lokalsamhälletillit i Sverige före och efter flyktingkrisen

Under perioden 2014 till 2016 kom ett antal kommuner runtom i Sverige att ta ett emot ett stort antal nyanlända migranter utifrån den så kallade ersättningsförordningen. Med mottagandet av nyanlända ökade graden av mångfald, det vill säga blandningen i befolkningen utifrån födelseland. I Delmi-rapporten *Lokalsamhälletillit i Sverige före och efter flyktingkrisen* undersöks huruvida mottagandet av nyanlända i kommunerna under perioden 2014 till 2017 påverkade tilliten till andra i lokalsamhället. Författare är Susanne Wallman Lundåsen, docent i statsvetenskap och verksam vid Centrum för kommunstrategiska studier vid Linköpings universitet och Centrum för civilsamhällesforskning vid Ersta Sköndal Bräcke högskola.

Bakgrund

Lokalsamhälletillit, det vill säga tillit till andra människor som bor i det geografiska närområdet, är en viktig resurs eftersom den ökar invånarnas vilja att samarbeta för att lösa lokala problem. Samhällen med en hög grad av mellanmänsklig tillit har även visat sig ha bättre folkhälsa, en högre grad av trygghet och bättre fungerande offentliga institutioner. Internationellt sett har Sverige länge präglats av en hög mellanmänsklig tillit. Kunskapen om hur

pass stabil lokalsamhälletilliten är när det sker förändringar i närområdet är dock begränsad.

Intresset för att studera hur graden av mångfald i befolkningen hör samman med social sammanhållning och mellanmänsklig tillit har ökat på senare år. Ett flertal studier från olika länder pekar på att graden av lokalsamhälletillit är lägre i områden som präglas av mångfald än i områden som är mer homogena (se exempelvis sammanställningen av Dinesen, Schaeffer & Sønderkov 2020).

Mycket tyder på att snabba förändringar i befolknings-sammansättningen kan ha betydelse för tilliten, ju mer omfattande förändringen är desto mer sannolikt är det att negativa reaktioner i befolkningen uppstår. Även konflikter om ekonomiska resurser och kulturella konflikter, som i sin tur genererar misstro mellan invånarna, har lyfts fram som bakomliggande förklaringar till det negativa sambandet mellan mångfald och tillit. Andra förklaringar riktar fokus mot att mångfald ökar det sociala avståndet mellan grupper. Kontakter mellan grupper med olika bakgrund antas därför ha stor betydelse för att skapa tillit mellan grupper, medan avsaknad av kontakter kan leda till avstånd och misstro.

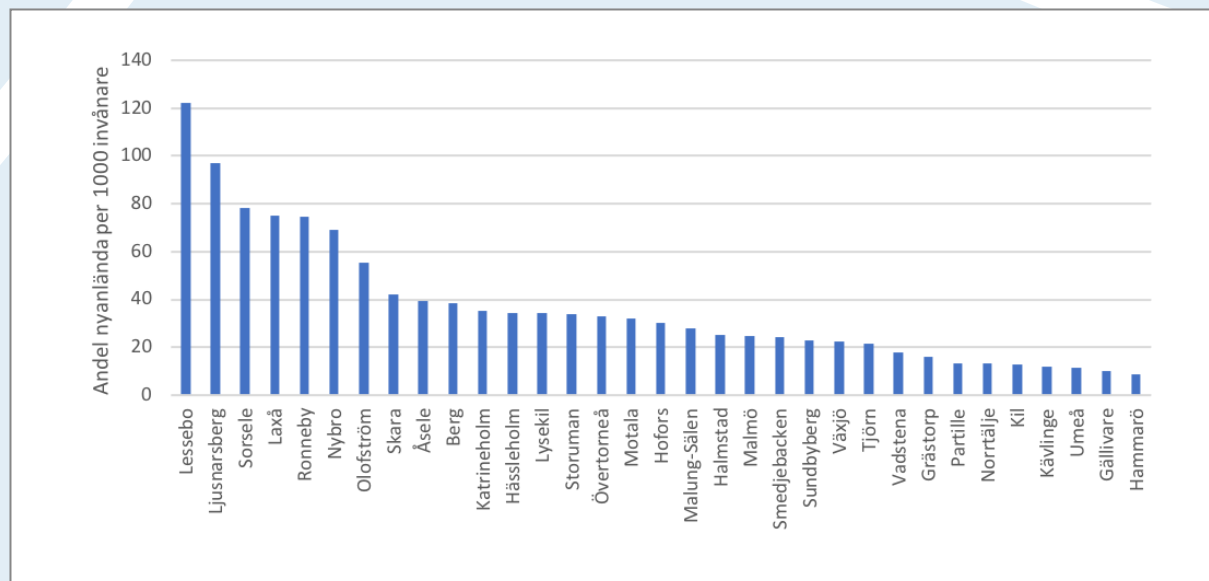
Studiens syfte och metod

Syftet med studien är att belysa sambandet mellan snabba förändringar i ett antal kommuners befolknings-

sammansättning med avseende på födelseland och invånarnas lokalsamhälletillit. Analyserna koncentreras till tre frågeställningar: 1) Har antalet mottagna nyanlända i kommunerna påverkat lokalsamhälletilliten på kommunnivå? 2) Har kommunfaktorer – som graden av ekonomisk ojämlikhet och graden av homogenitet i kommunbefolkningen *innan* mottagandet av nyanlända – någon betydelse för lokalsamhälletilliten hos invånarna år 2017? 3) Vilken betydelse har kontakter mellan grupper för sambandet mellan mottagande av nyanlända och lokalsamhälletillit?

Studien bygger på enkätundersökningen Tillitsbarometern, som genomfördes år 2009 och 2017. Enkäterna riktade sig till slumpmässiga urval av invånare i åldern 18–85 år i 33 svenska kommuner. Med hjälp av dessa data jämförs invånarnas attityder i kommunerna före och efter mottagandet av nyanlända migranter. I gruppen ny-

Figur 1. Antal kommunmottagna per 1000 invånare, 2014–2017.

Källa: Migrationsverkets statistik över kommunmottagna, egna summeringar.

nyländda ingår personer som beviljats uppehållstillstånd av flyktingskäl, humanitära skäl eller som anhörig. Urvalet av kommuner i undersökningen täcker in några av de kommuner som kom att ta emot flest nyanländda i relation till antalet invånare under perioden, men även några av de kommuner som kom att ta emot färre nyanländda i relation till antalet kommuninvånare. Studien bygger på statistiska analyser av data på både kommunnivå och individnivå.

Resultat

Analysresultaten visar att tilliten till andra i lokalsamhället sjönk i 20 av 33 kommuner mellan 2009 och 2017. I den kommun där lokalsamhälletilliten sjunkit mest motsvarade det en minskning av genomsnittet med omkring 16 procent. I den kommun där lokalsamhälletilliten hade ökat mest motsvarade det en ökning av genomsnittet med omkring 11 procent. I kommuner som tagit emot fler nyanländda per kommuninvånare minskade lokalsamhälletilliten något mer än i kommuner som hade tagit emot färre nyanländda. Storleken på sambandet mellan mottagande av nyanländda och förändringen i lokalsamhälletillit var dock relativt modest. Det är också svårt att säkerställa att det rör sig om ett orsakssamband då det inte går att utesluta att kommuner som tog emot många nyanländda även skiljer sig i andra avseenden.

Analyserna av individdata visar att graden av ekonomisk ojämlikhet i kommunen har betydelse för vilken inverkan antalet nyanländda hade på människors lokalsamhälletillit. I kommuner med en relativt sett högre grad av inkomstojämlikhet, hade mottagandet av nyanländda en starkare negativ påverkan på lokalsamhälletilliten än i kommuner med en lägre inkomstojämlikhet. Att mindre kommuner, som ofta har en mer jämlik inkomstfördelning, stod för det största mottagandet av nyanländda kan ha bidragit till att förändringarna av lokalsamhälletilliten på kommunnivå var relativt begränsade. Resultaten visar även att graden av homogenitet (utifrån födelseland) i kommunen innan mottagandet har betydelse. I kommu-

ner som hade en högre grad av homogenitet i utgångsläget hade mottagandet av nyanländda ett starkare negativt samband med lokalsamhälletilliten, jämfört med kommuner som hade en mer heterogen befolkning.

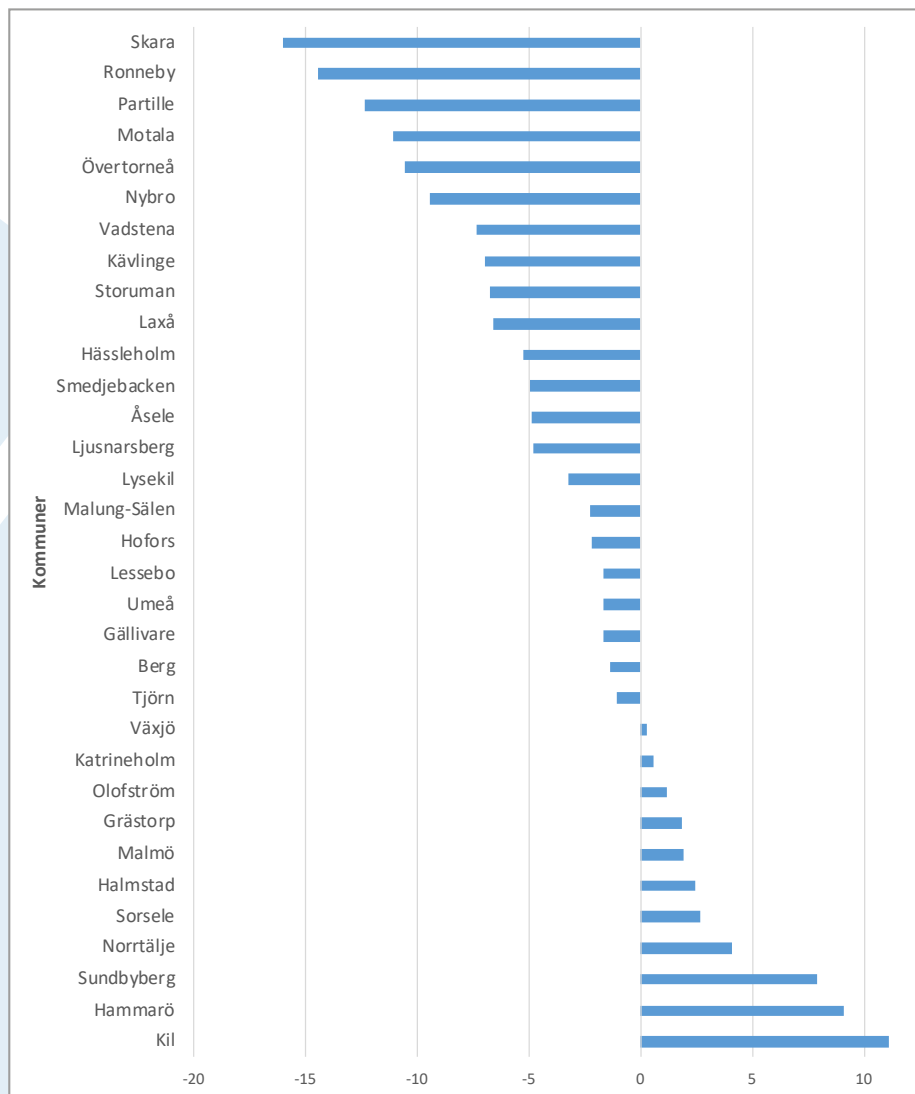
Eftersom antalet kommuner i denna studie är relativt begränsat, och resultaten till viss del bygger på extrapoleringar, behöver de prövas i fler studier för att man ska kunna dra några säkra slutsatser. Framtida studier bör även pröva resultaten mot data på bostadsområdesnivå då det kan finnas stora variationer inom en kommun. Resultaten stämmer dock väl överens med tidigare studier som visar att sambandet mellan mångfald och lokalsamhälletillit kan förstärkas eller försvagas av andra faktorer i kommunen (Laurence, Schmid & Hewstone 2019).

Den allra största delen av variationen i lokalsamhälletillit förklaras emellertid med hjälp av faktorer på individnivå. De individfaktorer som har ett positivt samband med lokalsamhälletillit är hög utbildningsnivå, hög inkomst, ålder (äldre har högre lokalsamhälletillit än yngre), svensk bakgrund, deltagande i föreningslivet, en ljus framtidssyn, samt vissa andra personlighetsdrag.

Den tredje frågan gällde betydelsen av kontakter mellan grupper. Resultaten visar att personer som ofta har kontakt med personer med annan bakgrund i området där de bor i genomsnitt har en högre lokalsamhälletillit. Skillnaderna i lokalsamhälletillit mellan de som aldrig har kontakt med personer med annan bakgrund, och de som har kontakt, beräknades vara större ju fler nyanländda som tagits emot under perioden. Kontakter mellan grupper har således större betydelse för lokalsamhälletilliten i kommuner som tagit emot många nyanländda. Personer som aldrig har kontakt med personer med bakgrund i andra länder i området där de bor hade genomgående en lägre nivå av lokalsamhälletillit oavsett hur många nyanländda kommunen tagit emot.

Det är viktigt att understryka att sambandet mellan kontakter och lokalsamhälletillit också kan bero på att

Figur 2. Procentuell förändring i lokalsamhälletillit mellan 2009 och 2017 i kommunerna, svarande födda i Norden.

Källa: Tillitsbarometern 2009 och 2017. Vikter för befolkningsrepresentativa urval i kommunerna har använts för båda urvalen.

personer som har låg tillit i högre grad väljer att avstå från kontakter med personer med annan bakgrund. Att mellanmännsliga kontakter har betydelse för lokalsamhälletilliten, och att kontakter mellan grupper med olika bakgrund är särskilt betydelsefulla i samhällen som har en större mångfald, stämmer dock väl överens med tidigare studier (se exempelvis Laurence & Bentley 2016). Resultaten från analyserna i studien visade också att för att kontakter mellan grupper ska kunna bidra till en högre lokalsamhälletillit bör de uppfattas som positiva. Kunskap om de långsiktiga konsekvenserna av snabba förändringar i den lokala kontexten, likt det som skedde när mottagandet av nyanlända snabbt ökade i vissa svenska kommuner, för lokalsamhälletilliten saknas ännu.

En viktig slutsats man kan dra utifrån rapportens resultat är att om man vill värna tilliten i lokalsamhället, och samtidigt ha ett fortsatt högt mottagande av nyanlända, kan detta behöva kombineras med åtgärder som främjar positiva kontakter mellan grupper. Tidigare forskning har visat att meningsfulla kontakter mellan grupper som upplevs som positiva kan minska fördomar och öka lokalsamhälletilliten. En majoritet av de svarande uppger att de aldrig eller endast sporadiskt har kontakt med personer med annan bakgrund än de själva. Kontakter mellan grupper i bostadsområdet är särskilt betydelsefulla för lokalsamhälletilliten när området präglas av mångfald. Även arbetsplatser har i tidigare studier framhållits som en arena som innebär nära och regelbunden kontakt mellan olika grupper av människor. Deltagande i arbetslivet bidrar också till upprätthållandet av det gemensamma välfärdssystemet. Om uppfattningen att nyanlända endast i liten utsträckning bidrar till den gemensamma välfärden blir spridd kan konflikter mellan grupper spås på och såväl tilliten som viljan att betala skatt minska. En rekommendation är därför att sträva efter att påskynda arbetsmarknadsetableringen för nyanlända. Ett ökat arbetskraftsdeltagande bland nyanlända kan även bidra till

en minskad inkomstjämlighet, vilket i sin tur kan vara gynnsamt för lokalsamhälletilliten.

Referenser

Dinesen, P. T., Schaeffer, M., & Sønderskov, K. M. (2020). Ethnic diversity and social trust: A narrative and meta-analytical review. *Annual Review of Political Science*, 23, 441-465.

Laurence, J., & Bentley, L. (2016). Does ethnic diversity have a negative effect on attitudes towards the community? A longitudinal analysis of the causal claims within the ethnic diversity and social cohesion debate. *European Sociological Review*, 32(1), 54-67.

Laurence, J., Schmid, K., & Hewstone, M. (2019). Ethnic diversity, ethnic threat, and social cohesion:(re)-evaluating the role of perceived out-group threat and prejudice in the relationship between community ethnic diversity and intra-community cohesion. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 45(3), 395-418.

Susanne Wallman Lundåsen
Lokalsamhälletillit i Sverige före och efter flyktingkrisen
Delmi Policy Brief 2021:3

STATENS OFFENTLIGA
UTREDNINGAR
Delegationen för
Migrationsstudier
Ju 2013:17